

**Izglītības politikas kopsavilkums
brīvi pieejamie izglītības resursi
lokālajās valodās, ar lokālo pieeju**

<http://langoer.eun.org>

AUTORI

Monique Udnaes, Gard Titlestad and Øystein Johannessen

RECENZENTI

Dokumenta tapšanas gaitā esam saņēmuši komentārus un priekšlikumus gan no projekta partneriem, gan arī no daudziem citiem starptautiskajiem ekspertiem. Sirsnīgi pateicamies visiem!

PROJEKTA PARTNERI

Cor van der Meer, Marit Bijlsma, Fryske Akademy, The Netherlands (Project coordination)

Katerina Zourou, Giulia Torresin, Ioannis Lefkos, Web2Learn, Greece (Project management)

Elena Shulman, Valentina Garoia, European Schoolnet, Belgium

Sylvi Vigmo, Linda Bradley, University of Gothenburg, Sweden

Malgorzata Kurek, Anna Skowron, Jan Długosz University, Poland

Vaiva Zuzeviciute, Mykolas Romeris University, Lithuania

Gard Titlestad, Monique Udnaes, Øystein Johannessen, International Council for Open and Distance Education, Norway

Anne-Christin Tannhäuser, European Foundation for Quality in E-learning, Belgium

Sanita Lazdiņa, Ilga Šuplinska, Solvita Pošeiko, Rezekne Higher Education Institution, Latvia

GRAFISKAIS IETĒRPS

Stefanos Xenakis www.steartworks.com

NO ANGLŪ VALODAS TULKOJUSI

Sanita Lazdiņa

MUMS VAR SEKOT:

Twitter [#LangOER](https://twitter.com/LangOER)

Slideshare [LangOER](https://www.slideshare.net/LangOER)

Mendeley [LangOER: OER and languages](https://www.mendeley.com/groups/LangOER/OER-and-languages)

Diigo Group [Best content in OER and languages](https://www.diigo.com/group/Best-content-in-OER-and-languages)

Facebook [LangOER Teachers group](https://www.facebook.com/LangOER-Teachers-group)

langoer@eun.org

Šis darbs ir licencēts ar Creative Commons, atsaucoties 4.0 Internacionāls (CC BY 4.0), vairāk sk.

creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.lv

Šis projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu. Šī publikācija [paziņojums] atspoguļo vienīgi autora uzskatus, un Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.

Publicēts: 2015. gada 7. janvārī. Citējot: **Udnaes, M., Titlestad, G., Johannessen, Ø. (2014). Policy Brief - Open Educational Resources in your Own Language, in your Way.** LangOER consortium, <http://langoer.eun.org/>.

1.0 Situācijas kopsavilkums

Brīvi pieejama izglītība un brīvi pieejami izglītības resursi (*Open Educational Resources* – *OER*) – tie ir jautājumi, kas arvien vairāk kļūst primāri daudzu Eiropas valstu izglītības sistēmā. Neatrodies vairs izglītības perifērijā, OER ienāk un veidojas par izglītības pamatu.¹ Tomēr OER esamība mazāk lietotajās valodās, salīdzinot ar pasaules valodām, piemēram, angļu valodu, ir nepietiekama. Atzīstot dažādu tautu un valstu nepieciešamību pieņemt OER lokālajās valodās, ar šī dokumenta palīdzību tiek rekomendēts **valdībām:**

- **pieņemt nacionāla līmeņa politikas vadlīnijas, lai atbalstītu OER mazāk lietotajās valodās;**
- **atvieglot un sekmēt sadarbību ar privāto, sabiedrisko un izglītības sektoru, noieta tirgu un kolaboratīvām biržām kvalitatīvu OER radīšanai;**
- **uzņemties vadošo lomu, lai veicinātu brīvi pieejamu izglītības resursu ietvaru, struktūru un standartu attīstību, atvieglot OER repozitoriju un sistēmu spēju savstarpēji funkcionēt (nodrošināt un apstiprināt izglītības saturu, savienojamas aplikācijas un ar kontekstu saistītos pakalpojumus).**

Brīvi pieejamie izglītības resursi, salīdzinot ar citiem izglītības resursiem, piedāvā ekskluzīvas priekšrocības. OER raksturo šādas pazīmes: spēja saglabāt, vairākkārt izmantot, pārstrādāt, remiksēt un pārveidot, izvietot citādā veidā (*to retain, reuse, revise, remix, redistribute*). Tās ir ļoti nozīmīgas, jo:

- ļauj legāli un bez maksas izmantot izglītības resursus;
- sekmē arvien pieaugošu zemu izmaksu pieeju izglītībai;
- veicina garantiju par skolēnu izmantoto mācību materiālu kvalitāti;
- attīsta inovācijas, radošumu un ilgtspējīgu lietojumu;
- ietekmē strauju mācību kursu un programmu attīstību;
- pazemina tiešsaistes un jaukta tipa mācīšanās izmaksas;
- nodrošina pieeju augstas kvalitātes materiāliem jebkurā laikā, tiklīdz tie ir ievietoti tiešsaistē.

2. Ievads

2.1. Definīcijas

Brīvi pieejamie izglītības resursi (*Open Educational Resources*), kā tas tika definēts 2012. gadā Parīzes OER Deklarācijā (UNESCO), ir “mācīšanas, mācīšanās un pētniecības materiāli jebkuros plašsaziņas, digitālajos vai citos līdzekļos, kas atrodas

¹ Weller M. (2014). The battle for Open. <http://www.ubiquitypress.com/site/books/detail/11/battle-for-open>

publiskajā sfērā vai kuri ir kļuvuši par publiski pieejamiem ar brīvās licences starpniecību, kura paredz jebkuram lietotājam bezmaksas piekļuvi materiāliem, to izmantošanu, pielāgošanu un atkārtotu izvietojumu bez jebkādiem vai limitētiem ierobežojumiem. Atvērtā (brīvā) licencēšana ir veidota jau eksistējošo intelektuālo īpašumtiesību ietvarā, kā tas jau ir definēts atbilstošajos starptautiskajos līgumos, respektējot darba autorību.

OER un MOOCs (*Massive Open Online Courses*) ir divi nozīmīgākie brīvi pieejamās izglītības elementi. Šajā dokumentā mēs vairāk koncentrēsimies uz OER.

Nepieciešamība veicināt un izkopt OER attīstību mazāk lietotajās valodās ir attiecināma uz visu Eiropu. Lielākā Eiropas valstu iedzīvotāju daļa ir vai nu mazāk lietoto valodu kā noteiktu valsts valodu (piemēram, igauņu, norvēģu vai rumāņu) lietotāji, salīdzinot ar pasaules (visvairāk lietotajām) valodām, īpaši angļu valodu, vai arī viņi ir daļa no vienas vai vairāku tādu mazāk lietoto valodu runātāju kolektīviem kā frīzu vai sāmu valoda.

2.2. Pašreizējā situācija

Pēdējos gados Eiropas valdības ir izstrādājušas stratēģijas/ darbības plānus vai pieņēmušas deklarācijas atvērtās (brīvi pieejamās) izglītības atbalstam, bet tikai dažas no tām savos dokumentos atsaucas tieši uz OER.

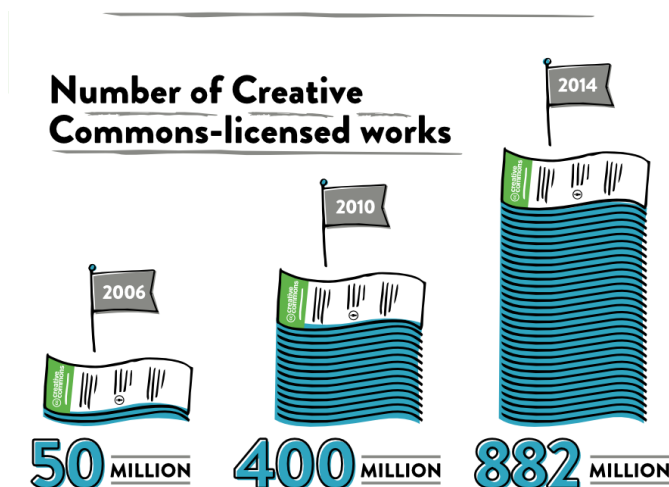
Globālajā līmenī Apvienoto Nāciju Organizācijas Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija (UNESCO) un *Commonwealth of Learning (CoL)* 2012. gadā organizēja Pasaules OER kongresu, kura laikā tika pieņemta Parīzes OER Deklarācija, aicinot valdības visā pasaulē piešķirt valsts finansētajiem izglītības materiāliem brīvo licenci. Viens no ieteikumiem bija arī “pastiprināt stratēģiju un darba plānu attīstību attiecībā uz OER, veicināt šo dokumentu ieviešanu praksē, lai veidotu un lietotu OER plašākas darbības kontekstā, uzlabojot izglītības līmeni”. Pavisam nesen prezidenti, rektori un vicerektori, pārstāvot visdažādākās augstākās izglītības institūcijas no visas pasaules, aicināja ICDE (*International Council for Open and Distance Education*) un UNESCO turpināt atbalstīt viņu pūles un iedrošināt valdības, lai “veicinātu brīvi pieejamo izglītības resursu (OER) izmantošanu”.²

Eiropā OER atbalsta Eiropas Komisija, izmantojot “Opening Up Education” iniciatīvu, tādā veidā rosinot izmantot mācīšanas un mācīšanās procesā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (ICT) un digitālo saturu, proti, OER pieejamību. Pārskatā, kuru ir izstrādājusi *European Union’s High-Level Group on the Modernisation of Higher Education* (2014. gada oktobrī), tiek uzsvērta “pilnībā brīvas piekļuves izglītības resursiem nozīme; tāpat arī ar brīvo licenci pieejamam publiskajam piedāvājumam

² ICDE Media press, December 5, 2014. www.icde.org/Bali_message

vajadzētu izvirzīt obligātu nosacījumu, kas paredz, ka izglītības resursa saturs varētu tikt arī pārveidots, atjaunots un izmantots jebkur citur” (recommendation 13).

Lai arī apjomīgs izglītības resursu daudzums mūsdienās ir zināms kā OER, pieeja šādiem materiāliem citās valodās (ne – angļu) ir nepietiekama, nerunājot nemaz par mazāk lietotajām valodām.

1. attēls: Darbu, kas licencēti ar CC (*Creative Common*) licenci, ir pieaudzis no 50 miljoniem 2006. gadā, sasniedzot gandrīz 1 biljonu mūsdienās. Šajos skaitļos ir iekļauti dažādu veidu darbi.³

Nacionālajā līmenī ainava lielākajā daļā valstu, kas tika iekļautas ES finansētā LangOER projekta⁴ pētījumā, ir drūma, ja ņem vērā strikto OER definīciju, ko izstrādājusi UNESCO. Tomēr Eiropā ir vērojami arī daži labi OER prakses piemēri, tādi kā: *Federica*⁵ Itālijā, *Periodika* Latvijā (Latvijas Nacionālā Digitālā bibliotēka)⁶, *NDLA* Norvēģijā⁷, *Scholaris* Polijā (izcilākais valsts finansētais OER platformas piemērs)⁸, *RURA* Francijā⁹ un *Wikiwijs* Nīderlandē¹⁰.

³ <https://stateof.creativecommons.org/report/>

⁴ LangOER publications & reports. Open Educational Resources (OER) in less used languages: a state of the art report - July 2014 <http://langoer.eun.org/resources>

⁵ <http://www.federica.unina.it>

⁶ <http://www.periodika.lv>

⁷ <http://www.ndla.no>

⁸ <http://scholaris.pl>

⁹ <http://www.eul.education.fr/consultation/presentation/present/index.html>

¹⁰ <http://wikiwijsleermiddelenplein.nl>

3. Ko valdības varētu iegūt, pieņemot un sekmējot brīvi pieejamo izglītības resursu (OER) attīstību mazāk lietotajās valodās?

3.1. Palielināta efektivitāte

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD)¹¹ sagaida “brīvu savstarpēju apmaiņu ar materiāliem, lai paātrinātu jaunu mācīšanās resursu attīstību, stimulētu iekšēju (nacionālā līmeņa) uzlabošanos, inovācijas un vairākkārtēju resursu izmantošanu, kā arī lai palīdzētu institūcijām saglabāt labus materiālu ierakstus un to iekšējo un ārējo lietojumu”.

OER repozitoriju esamība lokālajās valodās būs pievilcīga neoficiālās izglītības saņēmējiem un noderēs robežu mazināšanai starp neformālo mācīšanos un formālajām izglītības programmām. Šādi OER repozitoriji nodrošinās iespējas arī mūžizglītībai un atbalstīs turpmāko profesionālo attīstību.

ES multilingvisma politika, kas zināma kā Barselonas Iniciatīva (katram pilsonim jābūt spējīgam runāt divās valodās, kas nav viņa dzimtā valoda), ir vērā ņemams arguments, lai atbalstītu OER attīstību mazāk lietotajās valodās. ES multilingvisma politika ir radusi atbalsi visās citās jomās un to plānošanā: kultūrā, jaunatnes, sociālajā iekļaušanā, mūžizglītībā un nodarbinātībā.

Turklāt, ja OER pārliecinoši atklāj to efektivitāti, paredzams, ka šie resursi tiks izmantoti visās izglītības sistēmās un pat vairāk. OER vēstures infografiks atklāj, kā OER jau ir paplašinājušies, ja salīdzina to sākumu universitātēs (1999/2002) un straujo attīstību mūsdienās dažādos izglītības posmos.¹²

3.2. Pilnveidota mācīšanās un mācīšanas kvalitāte

Saskaņā ar UNESCO¹³, “bērna dzimtās valodas izmantošana formālajā izglītībā ir viens no kritiskiem priekšnoteikumiem sekmīgam mācīšanās procesam un intelektuālajai attīstībai”.

Šim faktam vajadzētu pārliecināt valdības sekmēt dzimtās valodas lietojumu tīmeklī. Tomēr valodnieka Kornaja pētījums¹⁴ atklāj: lai arī internets piedāvā milzīgas iespējas mācīties dažādās valodās, tīmeklī ir izmantotas mazāk nekā 5 % no visām pasaules valodām.”

¹¹ OECD's report: Giving knowledge for free: the Emergence of Open Educational Resources". <http://www.oecd.org/edu/cei/givingknowledgeforfreetheemergenceofopeneducationalresources.htm>

¹² <http://elearninginfographics.com/history-open-educational-resources-infographic/>

¹³ 2008 UNESCO report- Mother tongue matters: local language as a key to effective learning. http://www-01.sil.org/literacy/mother_tongue_matters.htm

¹⁴ <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2013/12/04/how-the-internet-is-killing-the-worlds-languages/>

OER izmantošana mazāk lietotajās valodās var iedrošināt izglītotājus un skolēnus atgriezeniskās saites sniegšanā un pedagoģisko debašu raisīšanā, kas uzlabotu mācīšanās un mācīšanas kvalitāti. Resursi, kuri var tikt izmantoti vairākkārt, turklāt pielāgojot lokālajam kontekstam vai pārveidojot (remiksējot), var ietekmēt skolotāja lomas palielināšanos, piedaloties arī pašam mācību resursu veidošanā un attīstīšanā.

3.3. Iespējamie izmaksu ietaupījumi

Valsts finansētie izglītības materiāli, kas licencēti kā OER, blakus tiešo izmaksu ietaupījumiem, nemaksājot dubulti, piedāvās nozīmīgus ieguvumus un palielinās ietaupījumu atgriešanu investēšanā.

Saistībā ar nesen pieņemto OER Parīzes Deklarāciju sers Džons Daniels (*J. Daniel*), bijušais organizācijas *Commonwealth of Learning* vadītājs un Deivids Kiljons (*D. Killion*), pastāvīgais ASV pārstāvis UNESCO, 2012. gada jūlijā rakstīja laikrakstā "Guardian": "Tā kā OER ir viegli pielāgojami un pieejami, tiem ir potenciāls atrisināt globālo izglītības krīzi un dot ieguldījumu ekonomikas izaugsmē – ja vien valdības ir gatavas reaģēt un rīkoties".

Studentiem piekļuve OER ļaus ietaupīt uz mācību grāmatu rēķina. "Brīvi pieejamās mācību grāmatas tīmeklī studentiem ir ļāvušas iekonomēt 100 miljonus dolāru (*Creative Commons* dati)"¹⁵. Ir publicēti arī citi pētījumi, kuros uzsvērtā skolēnu iespēja ietaupīt, izmantojot tīmeklī brīvi pieejamās mācību grāmatas un materiālus¹⁶. OER ziņojuma (*Evidence Report*) kopsavilkumā, ko ir publicējis OER Pētniecības centrs (*OER Research Hub*), ir teikts, ka "88,4% skolēnu ir atzinuši, ka tieši iespēja mācīties bez maksas ir ietekmējusi viņu lēmumu izmantot OER"¹⁷.

Institūcijām: piemēram, ASV virtuālā universitāte *Broward College Online*¹⁸, izmantojot OER mācību grāmatas, ietaupa 250 000 dolāru gadā.

3.4 Inovatīvais potenciāls

Saskaņā ar OER Pētniecības centra (*OER Research Hub*) ziņojumu, "79,4% izglītotāju izmanto OER, lai iegūtu jaunas idejas un iedvesmu."

Tāpat OER piedāvā arī iespējas izmantot jaunas vērtēšanas formas. "Starp organizācijām, kas piedāvā atvērtās piekļuves izglītības iespējas, arvien vairāk ir tādu, kas izmanto tieši OER. Tādas kvalitātes pārbaudes metodes kā pētījumu pamatotība (*peer-validation*), profesionālā refleksija (*peer-reflection*) un profesionālapskates (*peer-*

¹⁵ <https://stateof.creativecommons.org/>

¹⁶ <http://www.siyavula.com> and <http://education.gov.za/SiyavulaTextbooks/tabid/886/default.aspx>

¹⁷ <https://oerresearchhub.files.wordpress.com/2014/11/oerh-evidence-report-2014.pdf>

¹⁸ Broward College Online Case Study: <http://www.oecconsortium.org/projects/showcases/oer-at-broward-college-online/>

review) stratēģijas tiek izmantotas, lai apstiprinātu tīmeklī ievietoto saturu” (G. Conole, U. Ehlers¹⁹).

OER piedāvā iespējas arī lielākai mobilitātei Eiropas iekšpusē. UNESCO OER kopiena ir atzinusi, ka milzīgs potenciāls atvērtās piekļuves resursiem piemīt tieši lokālajās valodās (valodu saglabāšana un revitalizācija, izglītība un attīstība nabadzības novēršanai).²⁰

Kā atzīst Dirk Van Damme (*OECD/CERI*), resursu koplietošana līdz šim neierastā veidā – tas ir inovāciju virzītājspēks izglītībā²¹. Brīvi pieejamie izglītības resursi (OER) var tikt aplūkoti kā sociālā inovācija (ne tehnoloģiju) ar tai piemītošo potenciālu reformēt (ne revolūcijas ceļā) izglītību, ja šie resursi ir saistīti ar to, ko mēs zinām par mācīšanos, un to, kas skolotājiem ir vajadzīgs. D. Van Damme uzskata, ka OER paver logu, ļaujot ielūkoties, kā nākotnes sabiedrība, zināšanu veidotāji un izglītotāji veidos un apstrādās zināšanas: savstarpēji daloties pieredzē un prasmēs, sadarbojoties u.tml.

4. Kuri ir lielākie pārbaudījumi valdībām, pieņemot, veicinot un attīstot brīvi pieejamos izglītības resursus (OER) mazāk lietotajās valodās?

4.1. Atbilstošas politikas un rīcības plāna trūkums, nepieciešamība pārvērst plānu darbībā

Pēc projekta POERUP (*Policies for OER Uptake*) datiem, pārskati par Eiropas un pasaules valstu pieredzi rāda, ka “ir tikai daži ļoti labi nacionālās politikas piemēri, un tur, kur darbojas šī brīvi pieejamās izglītības prakse, nav minēts, ka tas ir saistībā ar OER”. Projekta pētījums atklāj, ka “administrācijas ir novērtējušas OER konceptu un ir izteikušas vēlmi to izmēģināt”²², bet tām ir nepieciešams kāds atbalsts nacionālajā/institucionālajā līmenī.

Noteikta plāna pārvēršana reālā darbībā nosaka arī saistības un pienākumus; un ne tikai no valdībām, bet arī no atsevišķām institūcijām un indivīdiem. Iniciatīvai, kas nāk no “apakšas”, ir nepieciešams atbalsts nacionālās politikas līmenī ar atbilstoši izstrādātām iniciatīvām un otrādi: neviens darba plāns/ politika nebūs sekmīgi, ja tie tiks atstāti tikai deklarāciju līmenī. Spilgti to atklāj piemērs ar *Wikiwijs*, kas ir “OER platforma

¹⁹ <http://www.icde.org/filestore/Resources/OPAL/OPALEhlersConoleNamibia.pdf>

²⁰ Oates, L. (2009). Coming up short in the OER movement: African Language OERs <http://ojs.stanford.edu/ojs/index.php/a2k/article/view/449/2751>

²¹ <http://www.slideshare.net/OECD/EDU/open-educational-resources-sharing-content-and-knowledge-differently-is-a-driver-of-innovation-in-education>

²² <http://www.onlinelearningsurvey.com/reports/openingthecurriculum2014.pdf>

skolotājiem, kuru ir uzsākusi Nīderlandes Izglītības ministrija, lai veicinātu OER attīstību un lietojumu, kā arī uzlabotu piekļuvi digitālajiem mācību resursiem”²³.

Efektīvas reformas un pārmaiņas bieži notiek, kad “augšas-apakšas” iniciatīvas krustojas ar “apakšas-augšas” aktivitātēm. Valsts līmeņa politika īpaši ir nepieciešama, lai atbalstītu sabiedrībā izskanējušās iniciatīvas (tautas viedokli). “Lai arī ir vērā ņemams skaits no “augšas” izskanējušo ierosmju OER atbalstam (īpaši – attiecībā uz mācību grāmatām), piemēri ar iniciatīvu no “apakšas” vēl aizvien sastopami ļoti reti.”²⁴

Lai gan attiecībā uz atvērto piekļuvi izglītības resursiem un OER izmantošanu progress ir ievērojams, tomēr sasniegumi daļēji kavējas, un galvenais iemesls ir pretošanās atvērtajai piekļuvei. Valsts līmeņa politika var palīdzēt mainīt šo pretestības klimatu un piedāvāt virzienus dialoga veidošanai un partnerībai nacionālā un starptautiskā līmenī.

4.2. Zināšanu trūkums par OER eksistenci, kā arī šo resursu nepietiekamā izmantošana

“Francijas pedagoģiskais mantojums ir pārpilns ar brīvās pieejas resursiem, bet nedz skolotāji, nedz arī studenti zina par to eksistenci, kā arī neapjauš, kā tos varētu izmantot savā darbā.”²⁵

Viens no lielākajiem izaicinājumiem OER izmantošanā ir zināšanas (to trūkums), kur atrast šos resursus, līdz ar to zināšanu līmenis par kvalitatīviem, vispāratzītiem OER ir ļoti zems²⁶.

Ir tikai dažas OER atrašanās vietu meklēšanas (kartēšanas) sistēmas, kā, piemēram, POERUP, OER Research Hub²⁷ un LangOER projekts. Ir bijuši centieni arī izvērtēt to ietekmi, piemēram, ROER4D pētnieciskais projekts. Atgriezeniskās saites ieguve no OER lietotājiem ir sarežģīta, jo lielākā OER daļa ir ar brīvpieeju, bez nepieciešamības sākotnēji reģistrēties. Līdz ar to viss ir atkarīgs tikai no brīvprātīgi piedāvātās atgriezeniskās saites.

“ASV pētnieki (E. Allen un J. Seaman), izvērtējot OER kvalitāti, ir atzinuši, ka tā aptuveni ir līdzvērtīga tradicionālajiem izglītības resursiem”. “Kā lielākais šķērslis plašākai OER akceptēšanai ir un paliek pārlicība par lielo laika patēriņu, lai sameklētu nepieciešamos resursus un novērtētu to kvalitāti.”²⁸

²³<http://www.slideshare.net/GrainneConole/promoting-policy-uptake-for-oer-and-moocs>

²⁴ OER Research Hub, OER Evidence Report 2013-2014

²⁵ <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002286/228649e.pdf>

²⁶ OER Research Hub <http://oerresearchhub.org>

²⁷ OER Research Hub <http://oerresearchhub.org>

²⁸ <http://www.onlinelearningsurvey.com/reports/openingthecurriculum2014.pdf>

Iespējams, daudziem ir pārlicība, ka OER pieprasījumam mazāk lietotajās valodās nepiemīt tāda pat kapacitāte kā lielākajās valodās, ar dominanti angļu valodā. Tomēr katalāņu un velsiešu OER tirgi ir pierādījuši pretējo: OER var plaukt un attīstīties arī par spīti to mazajam tirgum.

4.3. Lingvistiskie un kultūras šķēršļi OER lietojumam un atkārtotai to izmantošanai

Bieži vien valodas vairāk tiek uztvertas kā šķērslis, nevis – vērtība, tāpēc ka praktiķiem pietrūkst zināšanu, kā rīkoties situācijās, piemēram, kad klasē tiek lietotas vairākas valodas. Tāpat nepietiekama ir arī izpratne un apziņa par to, ka multilingvisms var arī bagātināt izglītības procesu.

Lai par mērķauditoriju kļūtu multilingvālas un mazāk lietoto valodu kopienas visā Eiropā, resursiem ir jābūt labi aprīkoti šim ceļojumam, proti, tiem jābūt viegli transformējamiem un kontekstualizējamiem. OER jābūt operatīviem, lai tos varētu pielāgot lietojumam no oriģināla atšķirīgā kontekstā (gan lingvistiski, gan kultūras aspektu ziņā). Tulkot OER mazāk lietotajās valodās – ir viena iespēja, bet šāda paļaušanās uz mācību materiālu tulkošanu lielākoties mazina lokālā kultūras konteksta izmantošanas kapacitāti. Ja OER mazāk lietotajās valodās netiks piedāvāti, skolēni un skolotāji izmantos šādus resursus dominējošajās valodās (piemēram, angļu), kas savukārt vājinās izglītības resursu pieeju mazāk lietotajās valodās.

4.4. Labu modeļu trūkums

Fragmentācija, bailes par zemo kvalitāti, pamudinājuma trūkums, vājš piedāvājuma tirgus u.tml. ir iemesli, kas tiek minēti nepietiekamā OER veidošanā (ja piemēro ekoloģisko pieeju kvalitatīvu OER izveidē un lietošanā). Norvēģija vidusskolas izglītības posmam ir izveidojusi modeli (sk. ekskursu 3), kas apliecina pārlicību, ka izglītība ir sabiedriskais labums un ka valsts finansējumam jābūt izmantotam, lai attīstītu mācīšanās resursus. Tas ļauj materiāliem piemērot CC (*Creative Commons*) licenci un tādā veidā atvieglo un paredz to bezmaksas lietojumu, izplatīšanu tālāk, kā arī iespēju pārveidot, pielāgot, remiksēt un izvietot dažādās vietnēs (redistribūciju). Iepriekš definētā OER ekosistēma palīdzēs veiksmīgā progresā ar OER pielāgošanu lokālajai izglītībai. Norvēģijas Nacionālā digitālās mācīšanās platforma (*National Digital Learning Arena* – NDLA) ir aplūkota šo ieteikumu 5.2 apakšnodaļā.

4.5. Materiālu koplietošanas kultūra izglītības sistēmā nav vēl saprasta, akceptēta un virzīta uz priekšu

Kultūra un ieradumi, kas seko vēl no iespieddarbu pasaules un tradicionālā izdevniecību sektora, tiek transformēti digitālajā pasaulē, lai arī tas pieprasa virziena maiņu. Izdevniecību nozarē OER vēl aizvien tiek uztverti kā (un ir) drauds. Brīvās mācību materiālu apmaiņas kultūra izglītības sistēmā vēl nav saprasta, akceptēta un stimulēta.

5. Ieteikumi politikas veidotājiem

Šobrīd ir pieejamas vairākas izglītības politikas rekomendācijas, kas var tikt izmantotas kā iedvesmas avots OER iekļaušanai nacionālās politikas plānošanā: *the EU High Level Group*²⁹, *Open Policy registry*³⁰ (piemēri politikas dokumentiem, kas apstiprināti nacionālajās institūcijās, valsts līmenī), *Open Policy Network*³¹ (nodrošina palīdzību politikas veidotājiem un politikas attīstībai un analizē aprīkojumu, kas ir attīstīts Āfrikas OER). Savukārt apvienotais forums *ICDE – UNESCO Policy Forum*³² sniedz dažādus ieteikumus holistiskās pieejas realizēšanai brīvi pieejamās izglītības organizēšanā un atvērtās piekļuves resursu veidošanā.

*UNESCO IITE*³³ valstu ziņojumi piedāvā pārskatus, dažādas perspektīvas un ieteikumus, kā piemēru var aplūkot Francijas ziņojumu, kas publicēts 2014. gada oktobrī.

Mūsu secinājums ir – lai radītu labvēlīgu vidi OER veidošanai un izmantošanai mazāk lietotajās valodās, valdībām vajadzētu spert šādus soļus:

- Pieņemt valsts līmeņa izglītības politiku, lai atbalstītu brīvi pieejamos izglītības resursus mazāk lietotajās valodās.
- Veicināt sadarbību ar privāto, sabiedrisko un izglītības sektoru, noieta tirgiem un kolaboratīvām platformām kvalitatīvu OER izveidei.
- Uzņemties vadību, veicinot sadarbības attīstību starp brīvi pieejamo izglītības resursu repozitorijiem un atbilstošajām sistēmām (piedāvāt un apstiprināt izglītības saturu, piemērotas aplikācijas un kontekstuālos pakalpojumus).

5.1. Valdībām vajadzētu pieņemt nacionāla līmeņa politiku, lai atbalstītu brīvi pieejamos izglītības resursus (OER) mazāk lietotajās valodās

²⁹ *EU High Level Group calls for targeted funding to boost use of new technologies in higher education.*
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1188_en.htm

³⁰ Open policy registry: https://wiki.creativecommons.org/OER_Policy_Registry

³¹ Open policy Network: <https://openpolicynetwork.org>

³² http://icde.org/en/b7C_wRrOXp.ips

³³ Touzé S. (2014). Open educational Resources in France: Overview, perspectives and Recommendations. UNESCO IITE: Moscow. <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002286/228649e.pdf>

Pilnā mērā izprotot OER lielo nozīmi un iegūstot izglītību valstu lokālo valodu kontekstā, valdībām vajadzētu attīstīt holistisku un saskaņotu politiku, lai attīstītu un lietotu OER savās vietējās valodās. Politikas dokumentiem būtu jāatklāj tādu sarežģītu jautājumu risinājuma iespējas kā finansējuma nodrošināšana, kapacitātes veidošana un apmaiņa u.c. Tāpat arī stimulējošie, monitoringa un vērtēšanas mehānismi ir iekļaujami nacionālo un institucionālo politiku vadlīnijās.

Lai arī šie ieteikumi ir vērsti uz valsts politikas plānu un lēmumu izstrādi, tomēr reģionālo, pašvaldību un institucionālo politiku lēmumiem arī ir izšķiroša loma OER izstrādē un lietojumā.

Izglītības politikas lēmumi par labu brīvi licencētiem OER mazāk lietotajās valodās ir izšķiroši veiksmes faktori, lai nodrošinātu šo resursu veidošanu un maksimāli gūtu no tiem labumu.

Ekskurss 1. Piemērs ar brīvi pieejamām mācību grāmatām: Rietumkanādas OER iniciatīvas

“2014. gada aprīlī trīs Rietumkanādas provinces parakstīja Vienošanās memorandu, piekrītot sadarboties un dalīties ar OER lietojumu un pielāgošanu. Tas veidojās kopš 2012. gada oktobra, kad Kanādas provinces *British Columbia* izglītības ministrija atbalstīja atvērtās piekļuves mācību grāmatu izstrādi provinces valsts augstākās izglītības pirmajos divos gados izmantotajiem 40 studiju priekšmetiem. 2014. gada maijā šai iniciatīvai tika piešķirts finansējums (20 atvērtās piekļuves mācību grāmatām prasmju attīstīšanai un tehniskajām programmām). Citā Kanādas provincē (Albertā) izglītības ministrija arī ir piešķirusi 2 miljonus dolāru OER atbalstam, sadarbojoties ar citām provincēm.” Rory McGreal, ICDE atbildīgais vadītājs par OER

Ekskurss 2. Nīderlande: Wikiwijs iniciatīva

"Wikiwijs bija "augšas-apakšas" (*top-down*) programma, ko 2008. gadā uzsāka Izglītības ministrija. Viss šī repozitorija saturs ir noformēts ar atvērtās piekļuves licencēm (*Creative Commons Attribution* vai *Attribution-Share Alike license*). Wikiwijs programmas saturs tiek iepriekš recenzēts, lai nodrošinātu kvalitāti, kā arī tiek piešķirtas kvalitātes zīmes, ko sertificē partnerorganizācijas. Wikiwijs mērķis nav tikai paaugstināt OER attīstību un lietošanu, bet arī atbalstīt skolotājus profesionālās kvalifikācijas celšanā un viņu pašu mācību materiālu vai kursu izstrādē. Šī sistēma piedāvā Nīderlandes skolotājiem 650 000 satura veidošanas blokus un 35 000 pilnībā izstrādātas stundas. Robert Schuwer no Nīderlandes (*Open University*) 2014. gada februārī Eiropas Parlamentā uzstājās ar ziņojumu (*Creative Commons policy discussion*) par tēmu "Really Open education". Tajā tika teikts, ka Nīderlandes valdība

tikko ir izsludinājusi programmu, kurā ir paredzēts 1 miljons eiro gadā, lai attīstītu brīvās pieejas un tiešsaistes izglītību augstākās izglītības līmenī.”³⁴

5.2 Valdībām vajadzētu veicināt sadarbību ar privāto, sabiedrisko un izglītības sektoru, noieta tirgiem un kolaboratīvām platformām kvalitatīvu OER izveidei.

OER kopiena un profesionāļi ar potenciālu interesi par OER nav vienoti, viņiem ir tikai dažas platformas, lai sadarbotos, saņemtu finansējumu un attīstītos. Nacionālajā līmenī valdības un nacionālās aģentūras varētu apsvērt priekšlikumus savstarpējā sadarbības tīkla veidošanai, lai paaugstinātu kooperāciju un inovācijas brīvi pieejamos izglītības resursos. Kolaborācijā būtu jāiekļauj kā privātie, tā arī valsts institūciju partneri.

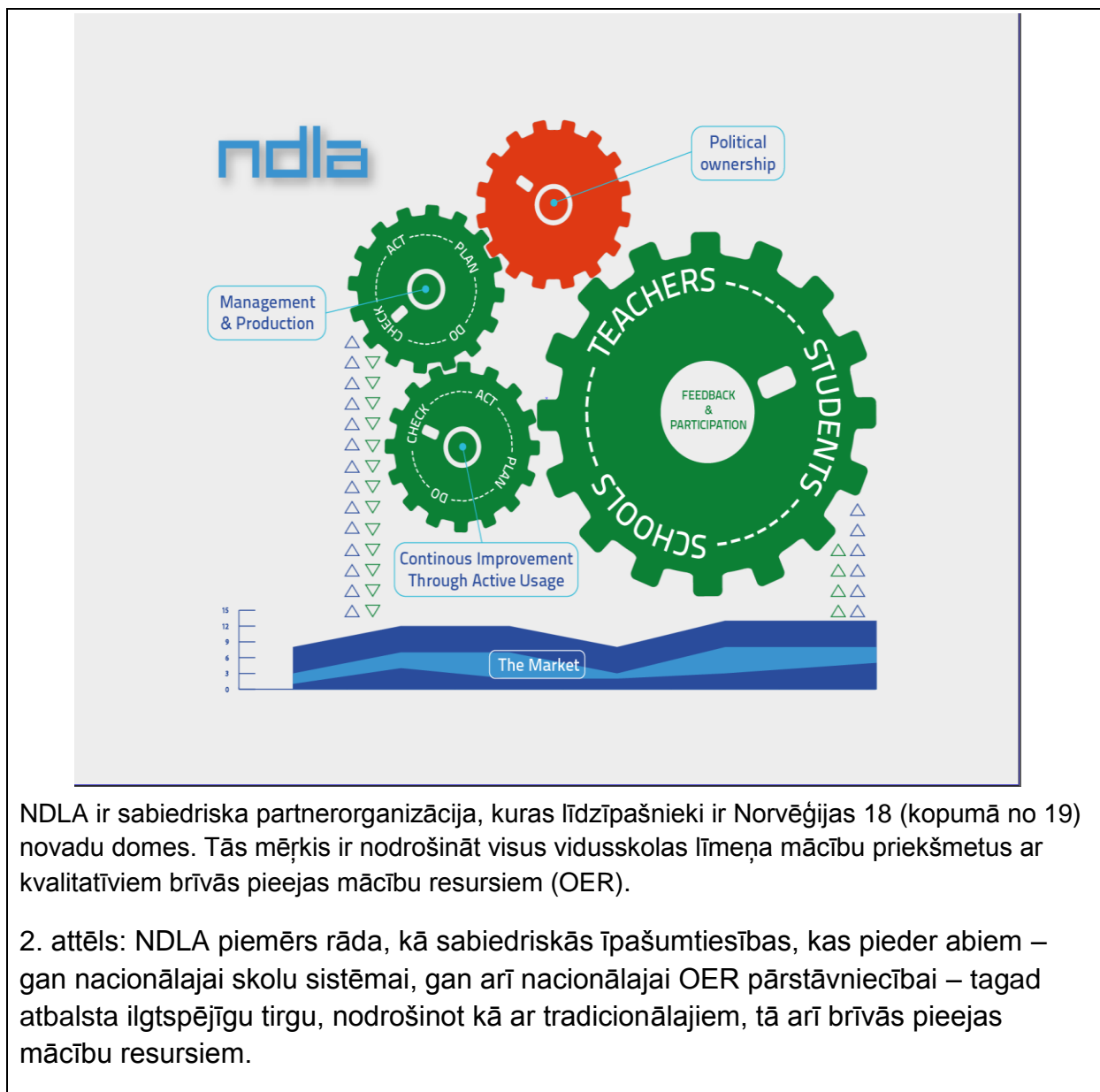
Pārdomājot atbilstošus modeļus un konceptus dažādām platformām un noieta tirgiem, vajadzētu ņemt vērā jau eksistējošas veiksmīgas struktūras, piemēram, adaptēt tās. Viena no tām ir Norvēģijas piemērs – NDLA modelis. Izstrādājot dažādus modeļus OER veidošanai mazāk lietotajās valodās, vajadzētu pievērst uzmanību šādiem jautājumiem:

- Pētnieku, skolotāju un izglītības sektora iekļaušana visos izglītības posmos.
- OER veidošana un attīstīšana.
- Sabiedriskā un/vai institucionālā atbalsta izmantošana.
- Kvalitātes nodrošināšana.
- Resursu/ repozitoriju uzturēšana.
- Lietotājam draudzīga piekļuve.
- Jaunu OER vajadzību identificēšana.

Ekskurss 3: Piemērs ar Norvēģijas nacionālajā līmenī darbošos ekomodeli OER nolūkiem: *the National Digital Learning Arena (NDLA)*

2006. gadā Norvēģijas Izglītības un pētniecības ministrija piešķīra 50 miljonus Norvēģijas kronu, lai ar digitālajiem mācību resursiem nodrošinātu vidusskolas posma izglītību. Atbildība par iespieddarbiem un digitālajiem mācību resursiem tika nodota novadu domēm. Tās savukārt iniciēja sadarbību, lai izstrādātu brīvi pieejamos digitālos mācību resursus. Šī kooperācija šobrīd ir zināma kā NDLA. Tā paredz iekļaut procesā skolotājus, skolēnus un noieta tirgu. Šobrīd kārtējais ikgadējais budžets ir apmēram 8 miljoni eiro. NDLA ir nostiprinājusies kā virtuāla organizācija. Administratīvās izmaksas sedz kopā visi novadi, tādā veidā samazinot šos izdevumus līdz minimumam.

³⁴ <http://oerpolicy.eu/really-open-education-policy-discussion-in-the-european-parliament-18th-february-2014>

NDLA ir sabiedriska partnerorganizācija, kuras līdzīpašnieki ir Norvēģijas 18 (kopumā no 19) novadu domes. Tās mērķis ir nodrošināt visus vidusskolas līmeņa mācību priekšmetus ar kvalitatīviem brīvās pieejas mācību resursiem (OER).

2. attēls: NDLA piemērs rāda, kā sabiedriskās īpašumtiesības, kas pieder abiem – gan nacionālajai skolu sistēmai, gan arī nacionālajai OER pārstāvniecībai – tagad atbalsta ilgtspējīgu tirgu, nodrošinot kā ar tradicionālajiem, tā arī brīvās pieejas mācību resursiem.

5.3. Valdībām vajadzētu uzņemt vadību, lai veicinātu un atvieglotu sadarbību starp OER repozitorijiem un atbilstošajām sistēmām, piedāvājot un apstiprinot izglītības saturu, piemērotas aplikācijas un kontekstam atbilstošus pakalpojumus.

Lai gūtu labumu no tā potenciāla, ko OER piedāvā, OER repozitorijiem un sistēmām būtu jābūt atvērtiem to izmantošanai dažādās valodās, kultūrās un valstīs.

Līdzvērtīga piekļuve OER neatkarīgi no valodas, institūcijas un valsts būtu vērā ņemams sasniegums pētniekiem, skolēniem un izglītības sistēmai kopumā, kas atvieglotu OER pielāgošanu arī dažādām kultūrām.

Līdzvērtīga piekļuve paredz arī vairāku jautājumu risināšanu (tulkošana, semantika un metadati, platformu savstarpējā funkcionēšanas spēja un piekļuve saturam).

Piekļuve OER un šo resursu bagātība dominējošās valodās, piemēram, angļu valodā, nebūtu jāuztver kā drauds, bet tieši otrādi – kā iespēja OER attīstībai, pielāgojot resursus vietējās valodās un kultūrās.

Repozitorijiem, kas piedāvā piekļuvi OER, ir nepieciešami nacionālie un starptautiskie standarti un klasifikācijas struktūras, lai tiem viegli varētu piekļūt un atpazīt neatkarīgi no valodas, institūcijas vai valsts. Standartizētas OER importa/ eksporta iespējas būtu jāizmanto arī, lai “atslēgtu” resursus.

4.1. apakšnodaļā jau tika minēts, ka tādi šķēršļi kā atrast, izvērtēt un izmantot OER ir būtiskākie izaicinājumi, kas jāpārvar, lai plašāk apgūtu OER. Uzskatām, ka, piedāvājot lietotājam draudzīgu, līdzvērtīgu piekļuvi kvalitatīviem brīvās pieejas izglītības resursiem, izglītībā iespējams veikt radikālas pārmaiņas.

Šie vairāk ir ilgtermiņa politikas ieteikumi, ar kuriem pēc iespējas ātrāk nepieciešams uzrunāt starpvaldību organizācijas, tādas kā UNESCO, ES un citas.

Pamatliteratūra

Bradley, L. & Vigmo, S. (2014). *Open Educational Resources (OER) in less used languages: a state of the art report*. LangOER consortium <http://langoer.eun.org/>

de los Arcos, B., Farrow, R., Perryman, L.-A., Pitt, R. & Weller, M. (2014). *OER Evidence Report 2013-2014*. OER Research Hub. <http://oerresearchhub.org/about-2/reports/>

European Commission. Press release: EU High Level Group calls for targeted funding to boost use of new technologies in higher education, Brussels 22 October 2014 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1188_en.htm

Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., Freeman, A., Kampylis, P., Vuorikari, R., Punie, Y. (2014). *Horizon Report Europe- 2014 Schools Edition*. Office of the European Union and The New Media Consortium <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/horizon-report-europe-2014-schools-edition>

POERUP project (2014). Sero Consulting, Deliverable D4.1, *Overview of European and international policies relevant for the uptake of OER*. http://poerup.referata.com/w/images/POERUP_D4.1_Overview_of_European_and_international_policies_relevant_for_the_uptake_of_OER_v1.0.pdf

Van Damme, D (2014) "Open educational resources: sharing content and knowledge differently as a driver of innovation in education" Opening keynote at the OER Konferenz 2014
<https://wikimedia.de/wiki/OERde14/Programm/keynote>

Papildliteratūra

Camilleri A., Ehlers U., Pawlowski J. (2014): *State of the Art Review of Quality Issues related to Open Educational Resources (OER)*. JRC Scientific and Policy Reports.
<http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/documents/201405JRC88304.pdf>

Daniel, J., Killion, D. 2012. Are open educational resources the key to global economic growth? The Guardian Professional, July 4. <http://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2012/jul/04/open-educational-resources-and-economic-growth>

European Commission (2013) The Opening up Education initiative
<http://www.openeducationeuropa.eu/en/initiative>

Kornai, A. (2013), *Digital Language Death*
http://eprints.sztaki.hu/7564/1/Kornai_1_2441287_ny.pdf

Kozma, B. R. (2008). Comparative Analysis of Policies for ICT in Education. In Joke Voogt, Gerald Knezek (Eds.) *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*, volume 20, pp 1083-1096. Springer

POERUP project (2014). Country reports. http://poerup.referata.com/wiki/Main_Page

Schwach, V., Mæsel, E. (2013). Pensum i høyere utdanning – hvilke læremidler brukes? Kartlegging av praksis i utvalgte fag. Rapport 29/2013. <http://www.nifu.no/files/2013/11/NIFUrapport2013-29.pdf>

Śliwowski, K., & Grodecka, K. (2013). *Open Educational Resources in Poland: Challenges and Opportunities*. UNESCO: Moscow. <http://iite.unesco.org/publications/3214727/>

UNESCO (2014) Education For All Global Monitoring Report 2013/2014.
<http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/efareport>

Wiley, D., Green C., & Soares, L. (2012). Dramatically bringing down the cost of education with OER: How open education resources unlock the door to free learning. Centre for American Progress and EDUCAUSE <https://www.americanprogress.org/issues/labor/news/2012/02/07/11167/dramatically-bringing-down-the-cost-of-education-with-oer/>

Zourou K. (2014). Why do OER matter for less used languages? Blog post, July 11
<http://blogs.eun.org/langoer/2014/07/11/why-do-oer-matter-for-less-used-languages>

Citas noderīgas saites

- UNESCO has a policymakers' toolkit for ICT in education: <http://www.infodev.org/en/Project.11.html>
- Language Policy in Estonia: <http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm04primavera-estiu/docs/rannut.pdf>
- British Columbia Campus OpenED: <http://open.bccampus.ca/about-2/>
- Example of national policy decision: India: <http://www.col.org/blog/Lists/Posts/Post.aspx?ID=177>
- Wales Open Education Declaration of Intent, Key Commitments: http://www.oerwales.ac.uk/?page_id=4
- What is Open Education: http://en.wikipedia.org/wiki/Open_education
- Mission of the Open University: <http://www.open.ac.uk/about/main/mission>
- OEC consortium: <http://www.oeconsortium.org/about-oe/>
- UNISA OER Policy: <http://www.unisa.ac.za/default.asp?Cmd=ViewContent&ContentID=27755>
- OER at the UK Open University: <http://www.open.ac.uk/about/open-educational-resources/>